

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

10. september 2015*

Eelotsusetaotlus — Sotsiaalpoliitika — Direktiiv 2003/88/EÜ — Töötajate ohutuse ja tervise kaitse — Tööaja korraldus — Artikli 2 punkt 1 — Mõiste „tööaeg” — Töötajad, kellel ei ole kindlat või tavapärasest töökohta — Töötajate elukohast esimese kliendi juurde ja viimase kliendi juurest töötajate elukohta liikumise aeg

Kohtuasjas C-266/14,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel ülemkohtu (Audiencia Nacional, Hispaania) 22. mai 2014. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 2. juunil 2014, menetluses

Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras (CC.OO.)

versus

Tyco Integrated Security SL,

Tyco Integrated Fire & Security Corporation Servicios SA,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president M. Ilešič, kohtunikud A. Ó Caoimh (ettekandja), C. Toader, E. Jarašiūnas ja C. G. Fernlund,

kohtujurist: Y. Bot,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 22. aprilli 2015. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras (CC.OO.), esindajad: *abogado* E. Lillo Pérez ja *abogado* F. Gualda Alcalá,
- Tyco Integrated Security SL ja Tyco Integrated Fire & Security Corporation Servicios SA, esindaja: *abogado* J. Martínez Pérez de Espinosa,
- Hispaania valitsus, esindaja: M. J. García-Valdecasas Dorrego,
- Tšehhi valitsus, esindaja: M. Smolek,

* Kohtumenetluse keel: hispaania.

- Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* F. Varrone,
 - Ühendkuningriigi valitsus, esindajad: L. Christie ja L. Barfoot, keda abistasid S. Lee, Q.C, ja *Barrister-at-Law* G. Facenna,
 - Euroopa Komisjon, esindajad: M. van Beek ja N. Ruiz García,
- olles 11. juuni 2015. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiivi 2003/88/EÜ tööaja korralduse teatavate aspektide kohta (ELT L 299, lk 9; ELT eriväljaanne 05/04, lk 381) artikli 2 punkti 1 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud ühelt poolt Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones Obreras (CC.OO.) ning teiselt poolt Tyco Integrated Security SL ja Tyco Integrated Fire & Security Corporation Servicios SA (edaspidi koos „Tyco”) vahelises kohtuvaidluses seoses sellega, et viimased keelduvad tunnistamast direktiivi artikli 2 punkti 1 tähenduses „tööajaks” aega, mille nende töötajad kulutavad iga päev liikumaks oma elukohast tööandja määratud esimese kliendi juurde ja tööandja määratud viimase kliendi juurest oma elukohta tagasi (edaspidi „elukoha ja klientide vahel liikumine”).

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 2003/88 põhjenduse 4 kohaselt:
„Töötajate tööohutuse, -hügieeni ja -tervishoiu parandamine on eesmärk, mida ei tohiks allutada üksnes majanduslikele kaalutlustele.”
- 4 Direktiivi artikkel 1 sätestab:
„1. Käesolev direktiiv sätestab tööaja korralduse minimaalsed ohutus- ja tervishoiunõuded.
2. Käesolevat direktiivi kohaldatakse:
a) minimaalse igapäevase ja iganädalase puhkeaja ning põhipuhkuse, vaheaegade ja maksimaalse nädalase tööaja suhtes; ning
b) öötöö, vahetustega töö ja töökorralduse teatavate aspektide suhtes.
3. Käesolevat direktiivi kohaldatakse nii avaliku kui erasektori kõigi tegevusalade suhtes [nõukogu 12. juuni 1989. aasta] direktiivi 89/391/EMÜ [töötajate tervishoiu ja tööohutuse parandamist soodustavate meetmete kehtestamise kohta (EÜT L 183, lk 1; ELT eriväljaanne 05/01, lk 349)] artikli 2 tähenduses, ilma et see piiraks käesoleva direktiivi artiklite 14, 17, 18 ja 19 kohaldamist.

[...]

4. Direktiivi 89/391[...] sätteid kohaldatakse täielikult lõikes 2 nimetatud küsimuste suhtes, ilma et see piiraks käesolevas direktiivis sisalduvate rangemate ja/või täpsemate sätete kohaldamist.”

5 Nimetatud direktiivi artikkel 2 „Mõisted” sätestab lõigetes 1 ja 2:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1. tööaeg – iga ajavahemik, mille jooksul töötaja teeb tööd, on tööandja käsutuses ning tegutseb või täidab oma kohustusi kooskõlas siseriikliku õiguse ja/või tavaga;

2. puhkeaeg – iga ajavahemik, mis ei ole tööaeg;

6 Viidatud direktiivi artikkel 3 „Igapäevane puhkus” on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid võtavad vajalikke meetmeid, et tagada iga töötaja õigus vähemalt 11-tunnisele järjestikusele puhkeajale iga 24-tunnise ajavahemiku kohta.”

Hispaania õigus

7 Kuninga 24. märtsi 1995. aasta seadusandliku dekreediga 1/1995 heaks kiidetud ümbersõnastatud töötajate põhimääruse (Real Decreto Legislativo 1/1995 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores) (BOE n° 75, 29.3.1995, lk 9654) põhikohtuasja asjaoludele kohaldatava redaktsiooni artikli 34 lõigetes 1, 3 ja 5 on sätestatud:

„1. Tööaja kestus lepitakse kokku kollektiivlepingus või töölepingus.

Tavalise töötaja maksimumkestus on keskmiselt 40 tegeliku töö tundi nädalas aastase arvestusperioodi jooksul.

[...]

3. Tööpäeva lõpu ja järgmise tööpäeva alguse vahele jääb minimaalselt 12 tundi.

Tavaline tegeliku töö tundide arv ei või ületada 9 tundi päevas, v.a kui kollektiivlepingus või selle puudumise korral ettevõtja ja töötajate esindajate vahelises kokkuleppes on kehtestatud muu igapäevase töötaja jaotus; igal juhul tuleb aga kinni pidada tööpäevadevahelise puhkeaja nõudest.

[...]

5. Tööaja arvestus toimub selliselt, et töötaja tööpäev algab ja lõpeb töötaja töökohas.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

8 Tyco tegutseb enamikus Hispaania provintsidest sissetungide tuvastamiseks ning varguste ennetamiseks mõeldud turvasüsteemide paigaldamise ja hooldamisega.

9 Tyco sulges 2011. aastal eri provintsidest asuvad kontorid ja arvas kõik töötajad Madridis (Hispaania) asuva peakontori isikkoosseisu.

10 Tyco tehnikud tegelevad turvaseadmete paigaldamise ja hooldamisega eramajades ning tööstus- ja kaubandusettevõtetes, mis asuvad piirkonnas, kus nad on määratud ülesandeid täitma ja mis hõlmab tervet provintsi või osa provintsisist, kus nad töötavad, või vahel isegi mitut provintsi.

- 11 Kõnealuste töötajate kasutada on ametisõiduk, millega nad sõidavad iga päev oma elukohast kohtadesse, kus nad peavad tegema turvasüsteemide paigaldus- või hooldustöid. Sama sõidukit kasutavad nad tööpäeva lõppedes koju tagasi sõitmiseks.
- 12 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul võib vahemaa töötaja elukohast kohani, kus ta peab tööd tegema, märkimisväärselt varieeruda ja mõnikord ületada 100 kilomeetrit. See kohus toob näite juhtumist, mil tihedast liiklusest tingituna kulus elukoha ja klientide vahel liikumiseks kolm tundi.
- 13 Samad töötajad peavad lisaks üks või mitu korda nädalas käima oma elukoha läheduses asuvas kullerettevõtte kontoris, et saada sealt kätte töövahendid ning aparaadid ja varuosad, mida neil on töö tegemiseks vaja.
- 14 Ülesannete täitmiseks on igal põhikohtuasjas kõne all oleval töötajal mobiiltelefon, mis võimaldab neil Madridi peakontoriga distantsilt suhelda. Nende telefoni installeeritud rakendus võimaldab töötajatel iga päev saada tööpäevale eelneval päeval teakonnalehe, kuhu on märgitud erinevad kohad, kus nad sel päeval peavad oma tööpiirkonnas käima, koos kellaaegadega, millal nad peavad kliendi juurde jõudma. Teise rakenduse abil märgivad töötajad üles andmed tehtud tööde kohta ja edastavad need ettevõtjale, kes kõik juhtumid ja tehtud tööd registreerib.
- 15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Tyco ei arvesta elukoha ja klientide vahel liikumiseks kulunud aega töötaja hulka, pidades seda seega puhkeajaks.
- 16 Nimetatud kohtu sõnul arvutab Tyco igapäevase töötaja kestuse, võttes arvesse aega, mis tema töötajal kulub päeva esimese kliendi juurde jõudmisest päeva viimase kliendi juurest lahkumiseni, nii et arvesse lähevad ainult kliendi juures töötamise aeg ja vahepealsed sõidud ühe kliendi juurest teise juurde. Enne piirkondlike kontorite sulgemist arvestas Tyco oma töötajate igapäevast tööaega nii, et see algas hetkest, mil nad jõudsid kontorisse, et võtta välja nende kasutusse antud sõiduk, klientide loetelu ja teakonnaleht ning lõppes õhtusel kontorisse tagasipöördumisel, et jätta sõiduk sinna.
- 17 Kõnealune kohus leiab, et töötaja ja puhkeaja mõisted on direktiivis 2003/88 vastandid, mistõttu ei võimalda direktiiv vahepealseid olukordi. See kohus märgib, et elukoha ja klientide vahel liikumiseks kuluvat aega ei arvestata töötajate põhimääruse (kuninga dekreedist 1/1995 tuleneva redaktsiooni) artikli 34 lõike 5 kohaselt töötaja hulka. Sama kohtu sõnul on Hispaania seadusandja otsustanud niisuguse lahenduse kasuks põhjusel, et ta leiab, et töötajal on võimalik vabalt valida koht, kuhu oma kodu sisse seada. Seega otsustab üksnes töötaja, vastavalt oma võimalustele, elada töökohast kaugemal või sellele lähemal.
- 18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et maismaatranspordi sektoris töötavate ringi liikuvate töötajate puhul tuleb selles käsitluses arvesse võtta rohkem nüansse. Nimelt on siseriiklik seadusandja leidnud, et kõne all oleva kategooria töötajate töökoht asub sõidukis endas, mistõttu nende töötajate sõiduaega peetakse tööajaks. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on seega tekkinud küsimus, kas põhikohtuasjas kõne all olevate töötajate olukorda võib pidada analoogseks transpordisektoris töötavate ringi liikuvate töötajate omaga.
- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et kuna põhikohtuasjas kõne all olevaid töötajaid teavitatakse mobiiltelefoni teel teakonnast, mille nad peavad läbima, ja konkreetsetest teenustest, mida nad peavad klientidele osutama, mõni tund enne kliendiga kohtumist, ei ole neil töötajatel enam võimalust kohandada oma eraelu ja elukohta vastavalt oma töökoha lähedusele, sest see muutub iga päev. Sellest tulenevalt ei saa elukoha ja klientide vahel liikumisele kuluvat aega pidada puhkeajaks, arvestades eelkõige direktiivi 2003/88 eesmärki, milleks on töötajate ohutuse ja tervise kaitse. Samas ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul tegemist ka ajaga, mille vältel töötaja on otseses mõttes tööandja käsutuses, et viimane saaks talle anda mis tahes muu ülesande kui teakonna läbimine. Seega ei ole piisavalt selge, kas elukoha ja klientide vahel liikumine on kõnealuse direktiivi kohaselt töö- või puhkeae.

- 20 Neil asjaoludel otsustas ülemkohus menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas direktiivi 2003/88 artiklit 2 tuleb tõlgendada nii, et aeg, mis kulub teekonnale, mille tööpäeva alguses ja lõpus läbib püsivat töökohta mitte eviv töötaja, kel tuleb siirduda iga päev oma elukohast ettevõtja kliendi juurde, kes on iga päev erinev, ja tulla teise kliendi juurest, kes on samuti iga päev erinev, (kusjuures kliendid asuvad alati kas suuremal või väiksemal geograafilisel alal) tagasi oma elukohta (järgides teekonnalehte või nimekirja, mille talle on eelmisel päeval kokku pannud ettevõtja), kujutab endast põhikohtuasja asjaoludel [...] „tööaega” vastavalt selle mõiste määratlusele direktiivi artiklis 2 – või siis, kas seda tuleb lugeda, vastupidi, „puhkeajaks”?”

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 21 Oma küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2003/88 artikli 2 punkti 1 tuleb tõlgendada nii, et sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas, kus töötajatel ei ole kindlat või tavapäraselt töökohta, on elukoha ja klientide vahel liikumiseks kuluv aeg käsitatav „tööajana” selle sätte tähenduses.
- 22 Sissejuhatavalt olgu öeldud, et kuna direktiivi artiklite 1-8 sõnastus on sisuliselt identne nõukogu 23. novembri 1993. aasta direktiivi 93/104/EÜ, mis käsitleb tööaja korralduse teatavaid aspekte (EÜT L 307, lk 18; ELT eriväljaanne 05/02, lk 197), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 2000. aasta direktiiviga 2000/34/EÜ (EÜT L 195, lk 41; ELT eriväljaanne 05/04, lk 27) artiklite 1-8 sõnastusega, siis on tõlgendus, mille Euroopa Kohus on viimati nimetatud artiklitele andnud täies ulatuses kohaldatav direktiivi 2003/88 kõnealuste artiklite suhtes (vt selle kohta kohtuotsus Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, punkt 32, ning määrus Grigore, C-258/10, EU:C:2011:122, punkt 39).
- 23 Lisaks tuleb sissejuhatavalt märkida, et viimati nimetatud direktiivi eesmärk on näha ette miinimumnõuded, mis on mõeldud parandama töötajate elu- ja töötingimusi, ühtlustades eelkõige tööaja kestust reguleerivaid siseriiklike õigusnorme. Sellise Euroopa Liidu tasandil toimuva tööaja korralduse ühtlustamise eesmärk on tagada töötajate ohutuse ja tervise parem kaitse, andes töötajatele minimaalsed – eelkõige igapäevased ja iganädalased – puhkeajad, samuti piisavad puhkepausid ning sätestades iganädalasele keskmisele tööajale 48-tunnise ülempiiri, mille puhul on sõnaselgelt öeldud, et see hõlmab ületunnitööd (vt kohtuotsused BECTU, C-173/99, EU:C:2001:356, punktid 37 ja 38; Jaeger, C-151/02, EU:C:2003:437, punkt 46, ning kohtumäärus Grigore, C-258/10, EU:C:2011:122, punkt 40).
- 24 Direktiivis maksimaalse tööaja ja minimaalse puhkeaja osas sisalduvad erinevad sätted kujutavad endast olulise tähtsusega liidu sotsiaalõigusnorme, mis peavad miinimumnõuetena kõigile töötajatele laienema, et tagada kõigi töötajate tervise ja turvalisuse kaitse (kohtuotsus Dellas jt, C-14/04, EU:C:2005:728, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika ning kohtumäärus Grigore, C-258/10, EU:C:2011:122, punkt 41).
- 25 Mis puudutab mõistet „tööaeg” direktiivi 2003/88 artikli 2 punkti 1 tähenduses, siis olgu meenutatud, et Euroopa Kohus on korduvalt otsustanud, et kõnealune direktiiv määratleb nimetatud mõiste kui iga ajavahemiku, mille jooksul töötaja teeb tööd, on tööandja käsutuses ning tegutseb või täidab oma kohustusi kooskõlas siseriiklike õigusaktide ja/või tavadega ning seda mõistet tuleb käsitada vastandina puhkeaja mõistele, kuna need kaks mõistet on vastastikku teineteist välistavad (kohtuotsused Jaeger, C-151/02, EU:C:2003:437, punkt 48; Dellas jt, C-14/04, EU:C:2005:728, punkt 42, ning kohtumäärused Vorel, C-437/05, EU:C:2007:23, punkt 24, ja Grigore, C-258/10, EU:C:2011:122, punkt 42).

- 26 Selles kontekstis on oluline märkida, et kõnealune direktiiv ei näe ette vahepealset kategooriat töö- ja puhkeaja vahel (vt selle kohta kohtuotsus Dellas jt, C-14/04, EU:C:2005:728, punkt 43, ning kohtumäärused Vorel, C-437/05, EU:C:2007:23, punkt 25, ja Grigore, C-258/10, EU:C:2011:122, punkt 43).
- 27 Eelnevaga seoses nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et mõisted „tööaeg” ja „puhkeaeg” direktiivi 2003/88 tähenduses on liidu õiguse mõisted, mida tuleb määratleda vastavalt objektiivsetele tunnustele, lähtudes töötajate elu- ja töötingimuste parandamiseks miinimumnõuded kehtestanud direktiivi ülesehitusest ja eesmärgist. Ainult sellise autonoomse tõlgendusega saab tagada direktiivi täieliku õigusmõju ja nimetatud mõistete ühetaolise kohaldamise kõigis liikmesriikides (vt kohtuotsus Dellas jt, C-14/04, EU:C:2005:728, punktid 44 ja 45, ning kohtumäärused Vorel, C-437/05, EU:C:2007:23, punkt 26, ja Grigore, C-258/10, EU:C:2011:122, punkt 44).
- 28 Viimaseks olgu meenutatud, et direktiivi artikkel 2 ei kuulu nende direktiivi sätete hulka, millest on lubatud teha erandeid (vt kohtumäärus Grigore, C-258/10, EU:C:2011:122, punkt 45).
- 29 Esitatud eelotsuse küsimusele vastamiseks tuleb seega analüüsida, kas elukoha ja klientide vahel liikumiseks kuluval ajavahemikul – niisuguses olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas – esinevad mõiste „tööaeg” moodustavad elemendid, mida on meelde tuletatud käesoleva kohtuotsuse punktis 25, või mitte ning seega kas seda ajavahemikku tuleb käsitada töö- või puhkeajana.
- 30 Mis puudutab mõiste „tööaeg” esimest koostiselementi direktiivi 2003/88 artikli 2 punkti 1 mõttes, mille kohaselt töötaja peab tegutsema või täitma oma kohustusi, siis tuleb märkida, et vaidlust ei ole küsimuses, et enne, kui Tyco otsustas kaotada piirkondlikud kontorid, käsitas see tööandja aega, mis töötajatel kulus piirkondliku kontori ning päeva esimese ja viimase kliendi vahel liikumiseks, tööajana, ent aega, mis töötajatel kulus päeva alguses elukohast piirkondlikku kontoris ja päeva lõpus tagasi elukohta liikumiseks, ta tööajana ei käsitanud. Samuti ei ole vaidlust küsimuses, et enne kontorite kaotamise otsust tulid töötajad iga päev kontoris nii selle sõiduki järele, mille Tyco oli nende kasutusse andnud, kui ka selleks, et alustada tööpäeva. Töötajad ka lõpetasid oma tööpäeva kontoris.
- 31 Tyco vaidleb vastu sellele, et elukoha ja klientide vahel liikumiseks kuluvat aega võidaks pidada tööajaks kõnealuse sätte tähenduses, sest ehkki töötajad peavad läbima teatava teekonna, et jõuda neile määratud kliendini, on töötajate tegutsemise ja kohustuste esemeks teha turvasüsteemide paigaldamise ja hooldamisega seotud tehnilisi töid. Elukoha ja klientide vahel liikumise ajal töötajad seega ei tegutse ega täida oma kohustusi.
- 32 Selle argumendiga ei saa nõustuda. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 38 märkis, on põhikohtuasjas kõne all oleva töö taolist tööd tegevate töötajate ringi liikumine vajalik selleks, et need töötajad saaksid tööandja määratud kliendile tehnilise iseloomuga teenust osutada. Kõnealuse ringiliikumise arvesse võtmata jätmine viiks selleni, et niisugune tööandja nagu Tyco saaks väita, et üksnes turvasüsteemide paigaldamisele ja hooldamisele kulunud aeg kuulub mõiste „tööaeg” alla direktiivi 2003/88 artikli 2 punkti 1 mõttes, mis moonutaks seda mõistet ja kahjustaks töötajate ohutuse ja tervise kaitse eesmärki.
- 33 Asjaolu, et enne piirkondlike kontorite kaotamist pidas Tyco puudutatud töötajate liikumist päeva alguses kliendi juurde ja päeva lõpus kliendi juurest tagasi tööajaks, näitab samuti, et ülesanne juhtida sõiduk piirkondlikust kontoriga esimese kliendi juurde ja viimase kliendi juurest piirkondlikusse kontoris tagasi, kuulus varem töötajate kohustuse ja tegevuse hulka. Sellise ringi liikumise laad ei ole pärast piirkondlike kontorite sulgemist muutunud. Muutunud on üksnes sõidu alguspunkt.
- 34 Neil asjaoludel tuleb niisuguses olukorras olevaid töötajaid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, pidada elukoha ja klientide vahel liikumisele kuluval ajal tegutsevaks või oma kohustusi täitvaks.

- 35 Mis puudutab mõiste „tööaeg” teist koostiselementi direktiivi 2003/88 artikli 2 punkti 1 mõttes, mille kohaselt töötaja peab sel ajavahemikul olema tööandja käsutuses, siis olgu märgitud, et otsustavaks faktoriks on asjaolu, et töötaja on kohustatud füüsiliselt viibima tööandja määratud töökohal ning et ta on tööandjale kättesaadav, et olla vajaduse korral kohe võimeline oma tööülesannete täitmisele asuma (vt selle kohta kohtuotsus Dellas jt, C-14/04, EU:C:2005:728, punkt 48, ning kohtumäärused Vorel, C-437/05, EU:C:2007:23, punkt 28, ja Grigore, C-258/10, EU:C:2011:122, punkt 63).
- 36 Selleks, et töötajat saaks pidada oma tööandja käsutuses olevaks, peab see töötaja olema pandud olukorda, kus ta on juriidiliselt kohustatud täitma oma tööandja juhiseid ja viimase jaoks tegutsema.
- 37 Euroopa Kohtu praktikast tuleneb aga, et töötajate võimalus hallata oma aega oluliste piiranguteta ja pühenduda oma huvidele on asjaolu, mis viitab sellele, et kõnealune aeg ei kujuta endast tööaega direktiivi 2003/88 tähenduses (vt selle kohta kohtuotsus Simap, C-303/98, EU:C:2000:528, punkt 50).
- 38 Käesoleval juhtumil tuleneb täpsustustest, mille Tyco kohtuistungil esitas, et ta kinnitab klientide loetelu ja järjekorra, mida põhikohtuasjas kõne all olevad töötajad peavad järgima, ning klientidega kokku lepitud teenuse osutamise aja. Ka märkis Tyco, et hoolimata asjaolust, et igale põhikohtuasjas kõne all olevale töötajale on kasutada antud mobiiltelefon, mille peale neile saadetakse läbitav teekond tööpäevale eelneval päeval, ei ole töötajad kohustatud hoidma oma telefoni elukoha ja klientide vahel liikumise ajal sisselülitatuna. Seega ei kinnita teenuse osutamise kohta liikumiseks läbitavat teekonda Tyco, vaid töötajad on vabad siirduma sinna mööda soovitud teed, nii et nad saavad teekonnale kuuluva aja sisustada vastavalt oma soovidele.
- 39 Sellega seoses olgu märgitud, et elukoha ja klientide vahel liikumise ajal on niisuguses olukorras olevatel töötajatel, nagu põhikohtuasjas, teatav vabadus, mida neil ei ole kliendi juures teenuse osutamise ajal, kuivõrd nad jõuavad neile määratud kliendi juurde tööandja poolt kokku lepitud ajahetkel. Euroopa Kohtu käes olevast toimikust ilmneb siiski, et niisugune vabadus oli neil juba enne piirkondlike kontorite kaotamist, kui teekonnale kuluvat aega arvestati tööajana alates piirkondlikku kontorisse jõudmise kellaajast, nii et ainus muutunud element on alguspunkt, millest kliendi suunas starditi. Töötajal lasuv kohustus järgida tööandja juhiseid ei ole oma õigusliku laadi poolest sellisest muudatusest mõjutatud. Teekonna kestel on töötajad allutatud tööandja juhiste; viimane võib klientide tellimusi muuta või tühistada või lisada. Igal juhul tuleb märkida, et teekonna vajaliku kestuse jooksul, mida enamasti ei saa lühendada, ei ole töötajatel võimalik oma aega vabalt hallata ega pühenduda oma huvidele, mis tähendab, et nad on oma tööandja käsutuses.
- 40 Tyco ning Hispaania ja Suurbritannia valitsus väljendasid kartusi, et niisugused töötajad võivad tööpäeva alguses ja lõpus tegeleda isiklike asjadega. Siiski ei saa selline kartus mõjutada teekonnale kuuluva aja õiguslikku kvalifikatsiooni. Sellises olukorras nagu põhikohtuasjas tuleb tööandjal panna paika vajalikud kontrollivahendid, et vältida võimalikke kuritarvitusi.
- 41 Esiteks olid sellised tegevused tööpäeva alguses ja lõpus kliendi ja piirkondliku kontori vahel sõites võimalikud ka enne piirkondlike kontorite sulgemist. Teiseks, nagu nähtub direktiivi 2003/98 põhjendusest 4, ei tohi selle direktiivi eesmärke allutada üksnes majanduslikele kaalutlustele. Lisaks märkis Tyco Euroopa Kohtus toimunud istungil, et nende krediitkaartide kasutus, mille ta oma töötajate kätte andis, on piiratud töötajate kasutada olevate sõidukite tööalaseks kasutamiseks mõeldud kütuse eest maksmisega. Nii on Tyco kasutuses muu hulgas üks kontrollivahend töötajate sõitude kontrollimiseks.
- 42 Teisalt on küll tõsi, et mainitud kontrollimised võivad tekitada niisuguses olukorras olevale ettevõtjale nagu Tyco lisakoormuse, ent tuleb meenutada, et see koormus on loogiline tagajärg, mille tõi kaasa tema otsus piirkondlikud kontorid kaotada. Kogu selle koormuse jätmine Tyco töötajate kanda oleks aga vastuolus töötajate ohutuse ja tervise kaitse eesmärgiga, mida kõnesoleva direktiiviga taotletakse.

- 43 Mis puudutab mõiste „tööaeg” kolmandat koostiselementi direktiivi 2003/88 artikli 2 punkti 1 mõttes, mille kohaselt töötaja peab tegema vastaval ajavahemikul tööd, siis olgu märgitud, et nagu tuleneb käesoleva kohtuotsuse punktist 34, täidab töötaja, kel ei ole enam kindlat töökohta, kliendi juurde siirdudes või kliendi juurest ära tulles oma kohustusi ja teda tuleb pidada selle teekonna kestel tööl olevaks. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 48 tõdes, siis kuivõrd liikumine on kindlat või tavapäraselt töökohta mitte omavate töötajate staatusega lahutamatu seotud, ei saa kõnealuste töötajate töökohta käsitust taandada ainult nende füüsilisele viibimisele tööandja klientide juures.
- 44 Seda kaalutlust ei mõjuta asjaolu, et töötajad, kes on niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas, alustavad ja lõpetavad teekonna oma elukohas, sest see asjaolu tuleneb otseselt tööandja otsusest piirkondlikud kontorid kaotada, mitte töötajate endi tahtest. Töötajad kaotasid võimaluse vabalt otsustada, kui pikk on teekond nende elukohast tööpäeva tavapärase algus- ja lõpukohani ja neid ei saa kohustada võtma endale vastutust tööandja valiku eest kontoritest loobuda.
- 45 Selline tulemus oleks ka vastuolus direktiiviga 2003/88 taotletava töötajate ohutuse ja tervise kaitse eesmärgiga, millega on hõlmatud vajadus tagada töötajatele minimaalne puhkeaeg. Direktiiviga oleks nimelt vastuolus, kui kindla või tavapärase töökohata töötajate puhkeajaga vähendataks seetõttu, et elukohta ja klientide vahel liikumiseks kuluv aeg arvatakse välja „tööaja” mõistest kõnesoleva direktiivi artikli 2 punkti 1 mõttes.
- 46 Eeltoodust tuleneb, et kui niisuguses olukorras olevad töötajad nagu põhikohtuasjas kasutavad oma elukohast tööandja määratud kliendi juurde minekuks või kliendi juurest elukohta tagasi sõitmiseks ning tööpäeva jooksul ühe kliendi juurest teise juurde sõitmiseks ametisõidukit, tuleb neid töötajaid käsitada nimetatud sõitude ajal „tööd tegevatenä” direktiivi artikli 2 punkti 1 mõttes.
- 47 Seda järeldust ei sea küsimuse alla Ühendkuningriigi valitsuse argument, mille kohaselt see tõstab eelkõige Tyco jaoks vältimatult kulutuste taset. Selle kohta piisab märkusest, et ehkki põhikohtuasja konkreetsetel asjaoludel tuleb teekonnale kuluvat aega käsitada tööajana, on Tyco vaba elukohta ja klientide vahel liikumiseks kulunud aja eest töötasu kindlaksmääramisel.
- 48 Piisab, kui meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast tuleneb, et kui välja arvata direktiivi 2003/88 iga-aastaselt tasulist puhkust käsitleva artikli 7 lõikes 1 sätestatud konkreetne juhtum, reguleerib kõnealune direktiiv üksnes tööaja korralduse teatavaid aspekte, mistõttu ei kohaldata selle sätteid reeglina töötasule (vt kohtuotsus Dellas jt, C-14/04, EU:C:2005:728, punkt 38, ning kohtumäärused Vorel, C-437/05, EU:C:2007:23, punkt 32, ja Grigore, C-258/10, EU:C:2011:122, punktid 81 ja 83).
- 49 Seega ei kuulu niisuguses olukorras olevate töötajate tasustamine, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mitte direktiivi, vaid asjassepuutuvate liikmesriigi õigusnormide kohaldamisalasse.
- 50 Kõiki eeltoodud asjaolusid arvesse võttes tuleb esitatud eelotsuse küsimusele vastata, et direktiivi 2003/88 artikli 2 punkti 1 tuleb tõlgendada nii, et sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas, kus töötajatel ei ole kindlat või tavapäraselt töökohta, on „tööajana” selle sätte tähenduses käsitatav aeg, mille töötajad kulutavad iga päev liikumaks oma elukohast tööandja määratud esimese kliendi juurde ja tööandja määratud viimase kliendi juurest oma elukohta tagasi.

Kohtukulud

- 51 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiivi 2003/88/EÜ tööaja korralduse teatavate aspektide kohta artikli 2 punkti 1 tuleb tõlgendada nii, et sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas, kus töötajatel ei ole kindlat või tavapäraselt töökohta, on aeg, mille töötajad kulutavad iga päev liikumaks oma elukohast tööandja määratud esimese kliendi juurde ja tööandja määratud viimase kliendi juurest oma elukohta tagasi, käsitatav „tööajana” selle sätte tähenduses.

Allkirjad